

Штири роки выужытых возможностей і успіхів

В тім чіслі і на тім місцю мала быти опублікована пропозиція закону о фінанцованю народностных меншын з ділні Івана Бандуріча, члена Рады влады СР про народности за Русинів, але наконець Вам, милы читателі приношае актуалный розговор з підпредседом влады, якый мать на старости і народностны меншыны – Душаном ЧАПЛОВІЧОМ. Спомянуту пропозицію І. Бандуріча опублікуеме в далшій чіслі і думаеме, же тым не стратить свою актуалность.

• Важный пане Чаплович, сьте підпредседом влады про „ведомостну“ сплочность, европскы sprawy і людскы права, меншыны і етнічны ґрупы, также мате дость шырокий округ областей, за котры во владі несете відповідность. Якы найважнішы цілі і задачі ся Вам за штирирічний період подарило сповнити як членови сучасной влады Словенської републіки?

Душан Чаплович: – При погляді на кінчаючий волебный період мушу конштатовати, же ішло о штири роки выужытых возможностей. В каждой области, котру мам у своїм портфолію, можу вырахувати множество успіхів. Подарило ся нам новелізувати тзв. андтідискриміначний закон. Тот є теперь позитивным прикладом і іншпіраціов про іншы штаты. Повниме задачі дефінованы в Акчнім плані превенції вшыткым формам дискримінації, расізму, ксенофобії, антисемітизму і остатнім проявам інтолеранції. В надвязности на то, посередництвом програму Прогрес реалізуеме проект Рівность шанс ся выплатить. Што ся тыкать активіт в области народностных меншын і етнічных ґруп, то по своїм наступі ем на уровни Рады влады СР про народностны меншыны і етнічны ґрупы зрівноправнив вшыткы меншыны. Теперь мать каждая з них еднакый голос а о меншынї, котра не є участна на засіданю, ся просто не голосуе. Сьме активным партнером в міджінароднім проекті Собібор. Проект споює штаты позначены людсков траґедіов. Нашыма партнерами у тім проекті є Польско, Голандьско і Ізраїл. Тот ідейный замір є споєный із выбудованём достойного петного міста, музею і адекватных просторів на освіту в ареалі бывшого табора Собібор в Польску. З властным сповномочником про ромскы комуніты ся нам подарило вытворити активны партнерства міджі самосправами, владов і мімовладными організаціями, вдяка чому ся зачне довготырвала систематічна работа з ромсков комунітов. Рішаня ромской проблематіки уж не є в подобі експериментів, але раціональных замірів. Недавно сьме до родини народностных меншын прияли 13. члена. Сполук Сербів на Словенську є повноправным членом порадного і координачного орґану влады СР, на котрім може просаджовати і обаєвати потреби своїх обчанів і тыж формувати скелет меншыновой політіки на Словенську. Наконець, міджі успіхы належыть і то, же скоро каждая народностна меншына і етнічна ґрупа мать на Словенську свій народностный музей, што є в країнах ЕУ незвычайне.

• Што ся Вам як членови влады, але і як чоловікові не подарило зо своїх замірів за тот період зреалізувати?

Душан Чаплович: – Є правдов, же волебный період ся ближыть к своему кінцю, но вольбы сьуть можностев нелем на зміну, але і шансов на контінуйтї. А то є пріорітне. Зато чекам, же нова влада буде продовжовати в розбігнутых проектах, бо є на што надвязовати. То, што ся нам не подарило зреалізувати, є холем у фазі приправ або часточной реалізації. Час указав потребу сформованя єдного закона о народностных меншынах. Такой правовой нормы, в котрій будуть захоплены освітны, школьскы, культурны і остатні потреби народностных меншын і етнічных ґруп. Главный принос віджу главно в тім, же ціла потребна легіслатива буде „під єднов стріхов“, што в порівнаню з теперішнім ставом буде простіше, точніше і яснїше. Далшов активітов, про котру сьме выбудовали стабільны фундаменти, є телевізне высыланя про Словаків жыючих за границями. Вырїшыли сьме многы

технічны і обсяговы вопросы. Вірю, же спеціалне телевізне высыланя буде приносом про Словаків жыючих за границями СР.

• Наши новинкы сьуть народностны, зато нас интересує, якый є Ваш погляд на три предложены пропозиції законів, котры Вам дали представителі найвекшых народностных меншын із стрічі у Вініці 22. і 23. марта 2010 (позн.: писали сьме о них у НН ч. 17 – 18 / 2010). Іде о комплексный закон о поставліню і охрані народностных меншын, тзв. закон о народностных меншынах, закон о вжываню языків народностных меншын і закон о фінанцованю меншыновых культур. Пропозицію закона о народностных меншынах (позн.: публіковали сьме ю в минулім чіслі НН) і закона о фінанцованю культур народностных меншын Вам предложыв і представитель за Русиньску оброду на Словенську в Раді влады СР про народности, Др. Іван Бандуріч. Знаме, же о тых документах ся говорило і на посліднім засіданю Рады влады СР про народностны меншыны і етнічны ґрупы 29. марта 2010. Што з пропонованого в тых законах ся Вам здасть реалне а што нереалне?

Душан Чаплович: – Стрічов у Вініці сьме ся спеціално занимали у марцу на засіданю рады влады. Пан Грубік, представитель мадярской меншыны, на тій стрічі высловил заключіня, подля котрого на Словенську треба розлишыти представителів історічных народностных меншын од емігрантів, котры бы не мали мати тоты самы права як автохтонны народности, котрых на тій теріторії жыють уж дакілько сторіч. Поважую то за несерьезне і навыше то не корешпонує зо ситуаціов на Словенську і з ініціативами на уровни Европской унії. Стрічу у Вініці выужыли дакотры представителі мадярской народностной меншыны, остатні там были лем присидящі. Жебы ем ся не выгнув другій части вопросу, є правда, од пана І. Бандуріча сьме дістали пропозиції, котры поважуеме за ініціативны матеріалы. Праві зато з ним дале робиме на уровни Секції людських пав і меншын.

• О спомянутых законах ся говорить уж довгы роки, найвече але перед вольбами, не є тому іншак ани теперь, але по вольбах ся проблемы закотвены в них не рішати. Подля Вас, зачнуть ся даколи конштруктивно рішати?

Душан Чаплович: – В януарі ем особно іднав із представителями Бенатської комісії. Темов був языковий закон, але отворено сьме говорили і о народностній політіці. З панами Серджом Бартолім, Жаном Веларсом і Беном Вермеленом сьме ся згодли на потреби вытворіня єдного закона о народностных меншынах. Презентовав ем їм свій ідейный замір, котрый здобыв їх підпору. Одмітам припоминку о тім, же проблемы ся рішають главно перед вольбами. На засіданю каждой рады влады сьме говорили о проблемах, глядали сьме можности на їх рішіня і в моменті, кідь сьме ся згодли на способі направи, тогды сьме і діяли. Каждая народностна меншына ся мала і мать право высловити к приправі будь-якой правовой нормы або наряджіня. Раціональны і хосенны думкы ся все „удомашнили“ в документах.

• Мене заінтересовав тот пункт пропозиції першого закона, котрый говорить о заступліню в Народній раді СР представителів народностных меншын. Потім такый представитель конкретной народностной меншыны бы міг настолєвати конкретны проблемы, обаєвати їх рішіня і давати пропозиції на їх реалізацію. Як знаю, лем в Румуньску мають таку сістему, де і русиньску народностну меншыну заступать представитель той меншыны, котрый здобыв належне чїсло голосів од той меншыны, вдяка чому ся дістав до парламенту за Русинів. Якый маєте на то погляд, не може быти Словенсько другов країнов, в котрій бы така сістема была заведжена і фунґовала?

Душан Чаплович: – Вольбы до Народной рады Словенської републіки дозволяють політічным партіям і волебным коаліціям створити простор про представителів народностных меншын і етнічных ґруп. Актуална сістема дозволять партіям понукати волічам і репрезентантів меншын а в припаді волебно-го успіху їм дає шансу реалізувати ся в належных парламентных выборах. Є ділом партій, якый акцент при zostавлєваню кандидатських листин кладуть на представителів народностных меншын і етнічных ґруп і тыж як успішно докажуть в політіці обаєвати інтересы своєї меншыны.

• В пропозиції закона о фінанцованю меншыновых культур ня заінтересовала пропозиція: „Пропонуєме вязати фінанцованя меншыновых культур на штатный распочет, враховано адекватного підвышіня процента штатной дотації на підпору меншыновых культур в рамках капітолы творчость, шырїня і презентація культурных цінностей“. Подля мене, є то важный момент, бо в послідніх роках скоро не екзістує процентуалный нарост про меншыновы культуры, хоць бы распочет був хоць-якый. Наприклад, русиньска народностна меншына мать к діспозиції на розділіня скоро тоту істу фінанчну частку посередництвом Міністерства культуры СР. Подля Вас, не мало бы ся то змінити?

Душан Чаплович: – Ем згодный з тым, же охрана цінностей і підпора культуры сьуть потребны про сучасность і будучность. Барз бобрї знам, же культура попри здравотництву, соціалных службах або і школстві належать до областей, в котрых николи не буде достаток фінанцій. Ту але видиме простор про уж споминаны партнерства міджі владов, самосправами і мімовладными організаціями або меншыновыма сполками, котры доведна, в такім трійгольніку докажуть робити смысловны, оріґіналны, а не дупліцитны активіты.

(Продовжіня на 4. стор.)

поздравління русинів на 2010 рік

поезія • байка • фотографія • проза • рисунок

число 2

Квета МОРОХОВІЧОВА-ЦВИК

(З готованої книжки ДУМКИ І ТУЖБИ)

Глядзя правды 8

Жывот ем не жыла
Лем позоровала
Вже нескоро знати
Де ся хыба стала.

Глядзя правды 7

Же правда є лем
една?
Тяжко повісти.
То лем законы
діалектыкі
тото твердят.
Мы але знаеме
своє.
Правд є тільки,
кілько людей
на світі.
Чом?
Том?
Бо каждый мае
свою правду.
Кілько людей,
тільки правд.
Не глядай універзум
правды,
бо доспієш
до неправды.

Коні

(Нянькови)

Феномены
валальского жытя.
Дві няньковы ласкы:
Вна, кобыла Ірма,
І її сын Пітє.

Гривы мали
вітром зачесаны,
хребты вівсом, сонцєм
наблисканы.

Нашы коні „враны“.

Пыха нянька
Радость і робота.
Скінчила ся
Як пришла „новота“.

Брала з двору вшытко –
коровкы і коні...
Смуток зохабила
на няньковім дворі.

Но справный хлоп щі ай прогру
Приімать з ноблесов.
У своїм трапліню видить
судьбы колесо?

Нянько плакав без слыз, тихо,
тихо, но в болести.
Взяв свій вузлик повный жалю
з собов до вічності.

Кідь вже нянько десь далеко
там, на правді божій,
вірю, же му в ёго смутку
коникы поможуть.

Жовта зіезда

(На памятку Малкы Кацовой)

Небо бывать повне зіезд.
Вшыткы мають своє
місто
на тім божім покровцю.
Лем єдна зіезда
така жовта шістьціпа
в тім штиридцятім другім
впала.
Впала і захопила ся на
Герочати єдного дівчати.
Малка Кацова, так і
кликали.
Дівочка з чорныма
очіма
позерала на зіезду,
дотулила ся зіезды,
погладила зіезду
але не розуміла.
Тримала ся материной
рукы –
єдиной істоты в тій
метушні
што настала міджі
дорослыма.
Не противлячісь, не обзеравчісь
зарівно з матерєв
выкročіла
наповнєвати свою судьбу.
або навстріч своїй судьбі.

x x x

Меланія Кацова

з Пчолиного.

Дітина Серены і Адолфа
Кацовых.

Нігда ся не вернула на міста,
де узріла світло світа.

Депортація (марец – октобер
1942)

обывателів жыдівского поводу
як велика вода

однесла з валалу ай Малку (іі).
Жовта зіезда перервала

красный дівочій сон.
Вступила знеззданя до

молодого жывота,
жебы світила дівчати

на пути

до вічності.

Мала лем шістнадцять років.

Скоро гамлетовский вопрос

Віртуальный світ
оволодів людми.
Главно молодежов,
але і дітми.

А як то буде дале!
Хто буде місити тісто
на хліб наш насущный
в реале?

Не обзерай ся

Жывот не є о тім,
што было.
Жывот, то є путь...
... аж до самого кінце.
Не обзерай ся а йдий.
Крокуй, аж покы ся не озве
дзвін.
Твоя грана.
Амінь.

Ж значить жывот

Жывот є як
шахы.
Раз выграють
чорны,
раз білы.
x x x
Лем кралєвна
зістає кралєвнов.
Як у білых, так
І в чорных ся в тім
смері ніч не мінить.

Жывот є як
звірятник.
Раз сьме на
коню,
другыраз впадеме
рівно
під пса.
x x x
Яке щастя, же пес є
найліпшым приятелєм
чоловіка.

Жывот є як
хвіля.
Раз хмарно,
раз сонячно.
x x x
По каждой бурі
споза хмар
выкукне сонце.

Черянка

Період щастя
поминув.
Приходить період
плачу.
Ці хочеш, ці не хочеш,
чоловіче,
він є ту.
Но ты не смуть.
Увидиш, же провидиш.
Бо погляд на зелену луку
вылічіть і твої
выплаканы,
выпозераны
знавлены жывотом
очі.

Миколай КСЕНЯК

Фікція

Одрізану і лем слабо розвитку
Ружу дали до вазы а она за
годину-дві в свіжій воді росквітла
до повной парады.

– О, яка єсь прекрасна! Одетеперь
я твій поклонник, обдивлять ей
Столик.

– Я щастна, сусіде, розвивам
ся. А то є лем зачаток! Я іщі
неабыяк...

О пару годин лепесткы ся ій
скорчили, згужвали і на обрус
зосыпали.

З вазы лем голый конарик остав
стырчати.

x x x

І геніална амбіція,
Кідь не мать глубокий корінь,
Є, жаль, лем фікція.

Бізнис і кров

– Помо-ожте! Кров з мене тече!
– кричить на раты поранене
Сердце.

Нещастный голос учула Серна і
наймодерніша Металіза.

– Штартуй! – жадать Серна. –
Не страчай ани секунду.

– Чом? – беневоолентно загурчало
авто. – То збыточно.

– Тадь кров тече. А она про
жывот найцінніша!

– Серно, заоставаш за світовым
трендом. Уж не кров, але
нафта є про днешній жывот
наипотребніша.

x x x

Мамонарство
Жывот деформує
І моралны нормы
Деградує.

(З готованої книжки Зеркаліня)

• Последны сліды прадідівской
архітектуры Русинів... Фото зо
села Рівне, 1968 рік.

Штефан СМОЛЕЙ

Печача паприка

В еден день в машині із Гуменного до Лабірце стрітили ся дві старшы давны камараткы. Уж сиділи на лавці, стали говорити:

„Гелено, як віджу, была єсь в Гуменьскім ТЕСКУ. Віджу подля твоєй ташкы.“ Гелена одповіла:

„Маш правду, Ганё. Была єм, бо мі требало накупити. Як видиш, накупила єм того аж велё. Лем не знам, як тото вшытко поволочу од машины домів. Іщі єм купила і паприку, бо была акція. А у нас на селі дорога. А в Теску паприку можеш навыверати яку сама хочеш. Подля фарбы, великості і смаку. Правда, і подля ціны.“ Гелена говорила дале: „Ганё, споминаш паприку. Напала ня єдна пригода із паприков, котру єм пережыла іщі як дівочка, як єме ходили на поле із коровами.“

„Што за пригода?“ Звідала ся Ганя і дале говорила: „Розповідж мі о тій пригоді. Скоріше нам збігне час.“

Гелена ся заміяла і стала говорити:

„Кідь хочеш слухати, рада ті росповім тоту пригуду. Хоцьколи над нёв і тепер ся засмію. Так слухай добрі: Як мы были малы, в тых часах у нас паприку і парадічки люде не садили. Тото знаш і ты. У нас люде говорили, же таку зелену пестують лем Булгаре на долняхках. Паприку даколи нашы люде не куповали, бо ани ся не дала у нас купити. По селах в тогдышніх склепах нхто не понукав, бо знав, же люде бы і так не купили, бо не мали пінязі.“

Аж по другій світовій войні в далшых роках паприка веце раз ся обявила в Лабірце в обходах. Моя мати пішла до Лабірце накупити што їм хыбило дома. Із Лабірце пришла домів із зайдков. Окрем іншого купила і пару зеленых паприк. Мы діти на паприку єме позерали як на штось нове, чудне, радовали єме ся, бо зелену паприку до тогды іщі єме не їли. Пополудне я ішла на поле із коровами. Мама мі помастила два фалаткы хліба із маслом а міджі хліб мі дали єдну зелену паприку. Я ся міцно зрадовала, аж мі ся збігали слины із той чудной доброти. Такой єм стала думати як мі мої камараткы мою паприку будуть завідіти. Істо од мене будуть і просити холем покоштовати. Думама єм, але і знала, же тоту паприку коло своїх камараток бы єм сама не могла їсти, же бы ся мі требало ділити із камаратками. Камараток, із котрыма єм ходила ведно на поле, было веце, зато такой єм думала, же із той єдної паприкы бы ся мі самій мало впало. Зато єм потаёмкы зашла до коморы, де мама паприку одложили, тай іщі єдну паприку єм вкрала. Выберала єм таку найвекшу. В тім часі із худобов уж єме ходили по стернянках і луках. Коровы єме выгнали на луку, де была і вода. Долов луков тік файный ярочок із чістов водов а коровы ся могли воды наптити коли ся їм захотіло. Коровы ся пасли а мы дівчата посідали ведно на бережок, стали єме із своїх ташок выверати їдло, хто што мав. І я выбрала свій хліб з паприков. Міцно єм ся тішыла і радовала зато, же ани єдно

із дівчат таку доброту не мало. Рихтовали єме ся їсти. Жебы камараткы знали, же не єм скупа, тоту вкрадену векшу паприку із ножом єм порізала на тілько фалаткы, кілько нас там сиділо. По фалатку єм стала ділити дівчатам. Стали єме їсти. Каждая із нас пару раз закусила до той чудесной паприкы, єдна на другу стали позерати, бо єме не знали, што ся робило із нашыма устами. Дакотры дівчата, жебы ня собі не погнівали, потаёмкы паприку із уст выбрали до долони. Я сама чула в устах велику пекоту. Аж єм зьейкла а свою паприку із уст надалеко вышмарила. Вшыткы єме мали уста як бы в горячій воді, міцно нас пекло. Не знали єме што ся із нашыма устами робило, бо єме не знали, же паприка може быти і така печача. Єдна за другов єме бігли к ярку і чім скоріше стали водов уста умывати. Не помагало. Нашы уста пекли дале щі веце. Єдно із дівчат уста занурило до ярочка до воды. Підняла ся а говорила, же понурены уста в воді так міцно не печуть. А так котра де єме уста занурали до воды, тримали в воді і чекали што буде дале. Як єме головы попіднимали із воды, уста пекли дале. Вызерали єме як качкы, котры із дзобаками в воді глядали якусь потраву. Дость довго єме ся так мукарили і терпіли пекоті на устах. Самы єме не знали як той великой пекоты ся збавити. Не помагало мытя в воді ани втераня. Єдно із дівчат мало хліб помащений із шмалцём. Спробовала кусати хліб. Там, де ся їй уста помаснили із шмалцём, пекота ся змірнула. Спробовала свої уста намастити шмалцём із хліба а чула, же пекота ся змірнула. Кілько было шмалцю на хлібі, понукла і остатнім камараткам а так пекота уст ся змірнула вшыткым. Сміяли ся єдна із другої, бо од пекоты уст чули як бы їх мали надуты. Сміяли ся єдна із другої, але мі ани єдна не выткла, же про мою паприку мусили терпіти таку пекоту.

Я сама ся чула виновата і єм собі вытыкала, же єм не мала тоту другу паприку із коморы потаёмкы вкрати. Думама єм і сама собі вытыкала, бо єм вірила, же тота пекота нашых уст была одплата за мою крадеж. Тогды єм сама собі говорила, же в своїм животі вкрати веце не буду.“

Скінчила пригода, яка ся досправды одбыла перед многыма роками. Із тов може чуднов пригодов не хочу никого принижити ани высміяти. Вірю, же тоты жены мі одпустят, же їх бісіду в машині єм описав. Пишу о ній лем зато, жебы днешні діточкы і молодеж знали і о тім, же даколи в нашій молодости не было достач вшыткого, так як днешь. Можу сміло написати, же тогды вшытко, што єме мали, знали єме собі веце цінити. Днешь видно всягды повалёвати ся і цілый роглик, фалат помащеного хліба, цілу паприку, парадічку, помаранч і іншу страву без того, жебы хтось ся над тым задумає, чом то так є.

Юрко ХАРИТУН

МОЇ ЖАЛІ

(З готованой книжкы з таков істов назвов.)

Закачало ся сонце
за Шутак
пропала тінь
Як кінь
на скорі вільх
у Вільшынах
почохам свої жалі
Рано
може павукам
поможу доплести сіті
До єдної ляжу
і як в кольсці
колись на ганку
послухам кольсанку

х х х
Кілько слов
Хотять выповісти руки
кілько обняти звїзд
Зломены сны
як з дїтинства
коник деревяный
Хотять одтиснути муку
Тяжки як скала
Не можуть
бо тріска острак
під ніхтём коле
Зайду до Звалы
до бабкы Липані
може найде зіля
на мої раны

х х х
Мій край
небо і рай
Край малин
на роті дівчат
Край чорниць
на лицах
Лем час летить
і без плахт

х х х
Розобю глядило
не хочу відіти в нїм
як натягую руки
до себе самого
дай мені Боже силу
одпустити собі самому

х х х
Біла молго
сядь на мої очі
бо відіти не хочу
згорблены плечі людей
якы одходять

з гніздочок своїх
підперты жалём

х х х
Із погарів чеканя
не напеш ся любові
Під вышнёв грїшнов
через сито покою
злість перецидь
Я не клат
росколотый
на дві половины
Не думай
єдна буде горіти
над нёв загрїєш руки
а другу
няй грызуть хробакы

х х х
Ковалю
Роскуй мої жалі
Твої мелодії запишу
зернятами орїхів
на грубы сивы ниткы
што мати выпряла на
міхы
Ковалю
выкуй перо твердше
бо в голові віршів
як на луках дикых маків
як на серцю ран і знаків
як на мітлы в лісі прутя
і пішників што ся крутят
Ковалю
роскуй мої жалі
бо преграда
кусать гадом

х х х
Любов
не приповідка
не палацовы сны
і не глядило
в нїм ся з никым
в нїм ся з нічим
не поділиш
а любов треба
пригорщами роздавати
Од тебе велё не хочу
лем жменьку
лем крохтя ласкы на
днешь
Лахы на пліт завісь

Ілюстрація
Анны ГАЄВОЙ

Штири рокы выужытых можностей і успіхів

(Закінчіня з 1. стор.)

Кідь ся хочеме пустити путів становлєваня процентуального подїлу на підпору народностной меншыновой культуры, найперше зробме авдїт дотеперь выданых фінанцій і оціньме їх ефективность а аж наслідно пропонуїме модел, котрый буде ліпшыи. Єм готовый на дискусїї, на котрых бы єм рад відів і представителїв міністерства школства, культуры, локальных і регіональных самосправ і репрезентантів народностных меншын. Але підпорую приправу закона о фінанцованю культуры на Міністерстві культуры СР а в области того закона і фінанцованя меншыновой культуры на селї, в регіонї і на Словеньску.

• Але найвекшыи проблем видиме в тім, же по змінах в народностній політиці (р. 1995) русиньска культура посередництвом обчаньских народностных здружїнь ся розвивать уж 10 років у повній мірі на базі лем добровольных працівників, котрых робота є гонорована символічным сумов вязанов на догоду о виконаню роботы. Внаслідку того Русины од року 1995 стратили професіональных робітників в обчаньских народностных здружїнях і редакціях, причім фунгують і іншы фінанчны оклічіня з боку МК СР в рамках гранту на поданыи проект. Проблем Русинів є шпеціфічний, бо іншым народностным меншынам хыбуючу часть фінанцій дає їх матерьскый штат. Про Русинів на Словеньску є але матерьскым штатом Словеньска република, зато собі думаєме, же к тій меншынї бы ся з боку СР мало приступати інакше. Яка є подля Вас шанса на зміну того ставу?

Душан Чапловіч: – Русины суть єднов з двох меншын на Словеньску, котры не мають свій матерьскый штат. Належить їм велика вдяка за лояльность к Словеньскій републиці, котра є їх домівством. Кідь ся хочеме займатиме фінанцованєм русиньской культуры, потім собі поможу основным інструментом підпору меншыновой культуры, значить грантовим програмом Култура народностных меншын. Кідь в році 2005 были підпорены проекты той меншыны в сумї 4 045 000 Ск, в році 2008 то уж было скоро 5,5 міліона Ск. Многы проекты, якы мають вызнам, были і суть підпорованы і з фондів Уряду влады СР омного выразніше, як за бывшего підпредседы влады Пала Чакія. Єм пересвідченый, же ниякый обем фінанцій бы не був достаточный і становити высоту про оптімальный балик є нереальне. Уж єм але назначив, же єм готовый їднати о тім як підпоровати розвиток меншын, а то нелем в области культуры. Позванєм к засіданю за сполочный стіл є наприклад тема народностного школства. І ту бы єм барз рад увидів представителїв самосправ.

• Єдным з недорішєных проблемів з минулости (од р. 1994) зїстає вопрос двоязычных табел у селах, де жыє выше 20 процент жителїв русиньской народности. Тоты села мають доднєсь на тых таблах другу часть своєї назвы уведжену в языку українськїм, не в русиньскїм. Не думате, же за 15 років од кодїфікації русиньского языка на Словеньску бы ся тот вопрос міг направити?

Душан Чапловіч: – Закон о означованю сел в языку народностных меншын дефінує задачї і одповідность, котры суть і на плечах самосправ. Ініціатива на зміну сїтуації бы мала виходити главно з боку той ґрупы обывателїв, котры ся чують быти доткнуты недотримованєм закона і з ініціативы сільских і містных самосправ.

• Зато, же сьте підпредседом влады про „ведомостну“ сполочность, інтересовало бы нас, чом ся не рішыть проблем навчаня выховных предметів в русиньскїм языку на школах із навчанєм русиньского языка, чом русиньскому языку не є даный штатут повинного материньского языка навчаня, чом не є етаблована сїстема матерьских школ із русиньскым выховным языком і чом не є заведжений норматів на класу, а не на учня, бо так малокількостны основныи школы зникають?

Душан Чапловіч: – Є правдов, же до моєї аґенды належить і проблематика „ведомостной“ сполочности, але тоты вопросы належать Міністерству школства СР. Открыто повім, же на многих стрїчах з учителями сьме нашли згоду в рішаню конкретных недостатків в школьскій сїстемі. Школьска реформа не была добрі звладнута ани в тій области. Буде треба ей міняти і правї тогды буде треба наголос говорити о потребах русиньских школ. Єм пересвідченый, же школство мусить быти на педесталї прїорїт штату, але і локальных і регіональных влад. Тота область не є слїпым черевом, котре не потребуєме, але мозґом, без котрого ся не заобыйдеме. Дупловано то платить в одношіню к меншыновому школству, котре є выразителєм народностных шпеціфік.

За розговор подяковає: **Александр ЗОЗУЛЯК**

SDKÚ 12. Júna 2010
15
DEMOKRATICKÁ STRANA
за наших людей
за свій край
95 MILAN PILIP
MILAN PILIP
www.milanpilip.com

Тетраєвангеліє в русиньскїм языку – Росетьска таблічка будучности?

Русины на Словеньску не мають доднєсь ниякый русиньско-словеньскый словник. Русиньскый язык був на Словеньску кодїфікований в році 1995. Хоць од того часу перешло уж 15 років, до днешнєго дня не був публікований ниякый русиньско-словеньскый або словеньско-русиньскый словник... Суть то алармуючі факты нелем про доступность русиньского языка про майорїтне, словеньске жытельство, але і про захованя русиньского языка про будучї генерациї.

Егіптьскы ероґліфы, Росетьска дочка, Шамполїон (Champollion, 1790 – 1832) і Тетраєвангеліє

До двадцятых років 19. стороча нїхто не знав росшіфровати егіптьскы написы, писаны ероґліфами в староєгіптьскій бісїдї, котра поступно упала до забуття. Подарило ся то аж французькому ученцєви Шамполїонові, котрый їх розлуців дякуючі тзв. Росетьскій дочці, на котрій був тот самый текст записаний трєма способами: в ероґліфічнім, ератїчнім і грецькїм писмі. Порівнюючов методов были егіптьскы ероґліфічны тексты в стародавнім языку розлуцєны...

Русины на Словеньску суть в подобній сїтуації. Ниякого тлумачного словника кодїфікованого русиньского з даякым другим языком доднєсь нїт. Кідь ся дахто хоче научити бісїдовати по русиньскы, мусить жыти міджі Русинами, або потребує паралелны тексты того самого обсягу. А ту приходить помїч – *Тетраєваєнгеліє Матфей, Марек, Лука, Йоан* (выдане Світовым конгресом Русинів в році 2009), в перекладї о. ТґЛїц. Франтїшка Країняка і пана Осифа Кудзея, в языковій коректурї ПґДр. Анны Плішковой, ПґД., з Інштїтуту

русиньского языка і культуры ПУ.

Святы Євангелїя од Матфея, Марка, Луки і Йоана суть переложєны до вшыткых языків свїта – і до словеньского. Хто ся днєсь хоче навчїти по русиньскы, докы нїт русиньского словника, може взяти до рук нововыданы Євангелїя по русиньскы, чїтати їх і паралелно з нима чїтати Євангелїя і в языку, котрым бісїдує (напр. по словеньскы) і так, подобно як Шамполїон, порівнюючов методов ся може навчїти русиньскый язык. Окрем того, публікованы Євангелїя по русиньскы ся ставають жрїдлом богатства словной засобы русиньского языка і про будучность – подобно, як Росетьска таблічка... Є то смутне конштатованя, але є то так.

о. Горазд Андрїй ТИМКОВІЧ, ЧСВВ,
Кошіці

Peter Krajňák
150
Kandidát na poslanca
NR SR za stranu MOST-HÍD
Spolu - Maďari, Slováci, Rusíni
Volte stranu č. 18
s týmto kandidátom!
MOST HÍD
sz együttműködés pártja - strana spolupárce

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинкы. Реалїзоване з фінанчнов підпоров Міністерства культуры СР – програм Култура народностных меншын 2010. Шефредактор: Мґр. Александр ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПґДр. Кветослава КОПОРОВА, ПґДр. Марїя МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: доц. ПґДр. Анна ПЛІШКОВА, ПґД. Adresa: **Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR.** Tel.: 051/772 56 29. Реґїстрачне ч. **EV 327/08, MIČ 49 438.** Опублікованы погляды дописователїв не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на інтернетї: www.rusynacademy.sk,
<http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2